ספר הישר — השער השמיני - מעניני דעת הבורא יתברך.

השער השמיני - מעניני דעת הבורא יתברך.

כל הרוצה לעבוד הבורא יתברך צריך לדעת מה הוא, ואז ידע לעבדו. וכל הרוצה לדעת אמיתת הבורא, יחשוב בלבו הכחות, אשר בהם יהיה נודע כל דבר נברא, ובהפך הדברים ההם יודע כי יש בורא על כל. ואומר, כי הכחות אשר בו נודע לכל דבר, הוא מגדרו ומכמותו ומן איכותו ומתבניתו. וגדר כל דבר הוא הגבול המסובב על מוגבלו ומוגבלו עליו, כאמרך, כל מדבר אדם, וכל אדם מדבר, וכאמרך, כל מספר זוג הוא נחלק בשוה, וכל נחלק בשוה הוא מספר זוג, וכאמרך, כל אוכל חי, וכל חי אוכל. והאיכות היא כאמרך, איכות זאת הרפואה חמה או קרה. והכמות היא כאמרך, כמות זה הממון כך וכך אלפים, ותבניתו כאמרך, זאת התבנית משולשת או מרובעת וכל אלה הכחות לא היו כי אם מכח הבריאה, אבל קודם הבריאה לא היו. והדמיון באלו על עשית חוף ים אוקינוס רהיט או מקוה מים ותכניס אליו מימי הים, ויהיה הגבול המסובב אל הרהיט ההוא כמו גבול הבריאה, והמים אשר ברהיט הוא דמיון לנבראים והמים אשר בים דמיון לאשר הוא מחוץ לבריאה. ותוכל לחלק הרהיט ההוא לכמה חלקים שתרצה ולדעת עמקו ורחבו מפני שהוא מוגבל, אך המים אשר הם חוץ לגבול ההוא לא תוכל לחלק אותם, ולא לדעת עמקם, ולא תוכל לעשות בהם דבר מכל אשר עשית ברהיט, מפני שאין להם לא גבול ולא תכלית. והבורא הוא קודם הבריאה, אם כן הכמות והאיכות והגדר אינן בו, ועל כן לא יוודע הבורא מהם. רק נאמר, אחרי אשר אלה הכחות לא נמצאו אלא אחרי הבריאה ולא היו קודם הבריאה, נאמר, כי הפכם יהיה קודם הבריאה, כי כל דבר יש לו הפך, כאשר יש לבורא יתברך, נברא והוא הפכו, וכל אחד מהם בתכלית הרחק מן האחר. ונאמר, כי אלה הכחות או היו קודם בריאת העולם או לא היו. ואם תאמר כי היו, אין בין שעת הבריאה לשעה הקודמת לה הפרש, כי מה שהיה קודם הבריאה הוא היה אחרי הבריאה, אם כן קודם הבריאה לא היו. ואם תאמר כי לא היו שם הפכם או אפיסתם, ואם היה הפכם או אפיסתם, כשנחקור עליו נמצא בו גבולים אשר יגבילו לנו מציאות הבורא, ולא מהאותות שהם מוכיחים על מציאותו אלא מזולתם.

ונאמר, אילו יהיה אדם נברא עיור ומהיותו לא ראה אור אך יהיה חכם ומשכיל וידע כי יש בעולם אורה, ואינו משיג אותה, ולא ידע על איזה ענין היא או איזו תבנית היא, רק ידע כי היא הפך ממה שישיג, כי בעיניו לא ישיג דבר, אך בשכלו ידע כחות האור, ואף על פי שילמדהו אדם ויאמר לו כי יש אור, לא יוכל להודיעו מראהו. ואם יאמרו לו כי השמש לבן וזך ובהיר, לא יכיר מה הוא, כי לא ראה מימיו דבר לבן וזך ובהיר, ואחרי אשר לא ראה דבר לבן וזך ובהיר וצח, שהם מידות השמש ותואריו, לא יוכל להכיר השמש, ואילו היה יודע מהו דבר לבן וזך, מיד היה מכיר השמש, אף על פי שלא ראה אותו מימיו. אם כן הנה נודע לך, כי חסרון ידיעתו השמש לא בא אליו אלא מחסרון הכרת תואריו, ואילו היה יודע תואריו היה יודע אותו מיד. וכן אנחנו נדע, כי כל דבר יש לו כחות הם תואריו, ומן התוארים ההם ידע הדברים ההם, ומי שלא יכיר התוארים ולא ישיגם, אי אפשר לו להשיג מהות הדבר. אם כן לא נשיג הבורא, מפני שלא נשיג כחותיו, שהם כתוארים לנו בו. ואולם לא נשיג אותם, מפני שאין בינינו וביניהם שום דמיון ושותפות, בעבור שהוא בורא ואנו נבראים, ואין לו גוף ואנחנו בעלי גופים, והוא אחד ואנחנו רבים, והוא קיים ואנחנו אובדים, אם כן לא נוכל להשיגו, כי לא ישיג דבר לדבר אחר רק בקצת שותפות ודמיון וכמו שיש

בין העין והאורה, כי האורה היא לבנה ובהירה ויש בה אור נוצץ, ואלה השלושה כחות הם מצואים בשמש ובכל מאור, ועל כן תשיג העין האורה מפני זה השיתוף שביניהם. וכן היד לא תשיג כי אם גוף כמוה, מפני שהיא גוף ויש ביניהם שותפות, ותשיג כל דבר חם וקר מפני שיש בה כח ממוסכת מקרירות ומחום, בקרירות אשר בה תשיג הקור, ובחמימות אשר בה תשיג החום וכן תשיג כל דבר לח ויבש מפני שיש בה שני אלה הכחות ממוסכים ואינה לחה מאד ולא יבשה רק במישור, ועל כן בלחות תשיג כל דבר לח, וביבשות כל דבר יבש. וכן הלשון תשיג הדברים אשר בינה וביניהם שותפות ודמיון כי הלשון לחה, ועל כן תשיג כל דבר לח, ולא נאמר כי תשיג היבש, אך תשיג חסרון הלח, מן הצד הזה תשיג היבש, ותשיג הטעמים, מפני שהיא רובה דם תשיג המתוק, כי הוא הדם, ולא נאמר שתשיג המר, רק תשיג חסרון המתיקות, כפי שיתפשט ויתלחלח במתיקותו ויתקבץ ויתנגב במרירות, ותשיג טעם כל דשן ושמן מפני שיש בה קצת שומן, ותשיג כל דבר חריף מפני שיש בה הפך המתיקות. וכן העין תשיג המראות ותשיג הצבעונים, ובתחילה תשיג המראה השחור כי הוא דמיונה, ותשיג הלובן מפני שהוא מאורה, ותשיג האדום והירוק מפני שהם מורכבים משני אלה.

ואחרי שהתבאר, כי מכל דבר לא תשיג כי אם דבר שיהיה ביניהם שותפות ודמיון. נדע, כי אילו היינו משיגים תואר מתוארי הבורא יתברך, היה בינינו ובין התואר ההוא שותפות ודמיון. ועוד, אם היינו משיגים תואר מתואריו האמיתיים היינו משיגים אותו, כי אין הפרש בינו ובין כחותיו, והוצרכנו אז לומר שיש שותפות בינינו ובינו. אם כן האות האמיתי על היותו נשגב מהשגתנו הוא, מפני שאין שיתוף ודמיון בין מידותיו ובינינו, כי הוא בורא ואנחנו נבראים, והוא אין לו תחילה וסוף ואנו יש לנו תחילה וסוף, והוא קיים ואנחנו אובדים, אם כן אין דרך להשיגו.

ואחרי אשר התבאר, כי אין דרך להשיגו, יהיה האות על מציאותו בהשגת מציאותו, כי העדר ידיעת מציאותו יתחייב להיותו נמצא כאשר השגת מציאותו יתחייב לבל יהיה נמצא, כי אילו נהיה משיגים אותו, תהיה מציאותו דומה למציאותינו, שהיא מקרית והיא חולפת ואובדת. אם כן מציאותו הפך מציאותינו, אם כן נאמר, כי השגת מציאותו היא מציאות האמיתית. ואחרי אשר נתבאר, כי נעדרה משכלנו מציאותו, נאמין, כי הוא האות והמופת על היותו נמצא, ואחרי אשר נשגבה ממנו חכמתו, נאמר, כי הוא האות הברור על החכמה הנכונה אשר בו, וכן אחרי אשר נעלמה מכחנו ישותו, נאמר, כי הוא אות אמת על ישותו, כי חסרון השגתנו לכל אלה הכחות הם לאות על הימצאם בבורא. ואילו היינו משיגים אותם, יהיה לאות על היותם נעדרים, כי כל מה שאנו משיגים הוא נעדר, וכל מה שתשלוט בו השגתנו הוא יוצא ליש מאין וסופו לחזור לאין. והבורא הוא בתכלית המרחק מן הענין הזה.

וכשנרצה לדעת מידות הבורא יתברך, וכחותיו ותואריו, נאמר, כי הבורא הוא כלל הכל, ואחדותו היא כוללת תואריו וכחותיו ומידותיו, אם כן אין צריך לנו לחקור אלא על מציאותו לבד, כי כשיחקור אדם על כללו של דבר וידע אותו, אינו צריך לחקור על פרטיו הנכללים בתוכו, כי בידיעת הכלל ידע הפרטים, וכן הבורא, אחרי אשר אמרנו במלה כוללת, כי הוא אחד אחדות אשר לא נשיגנה נאמר, כי האחדות ההיא כוללת מציאותו וחכמתו וגבורתו וקיומו וכל כחותיו הראויים לו. והוצרכנו להאמין באחדותו מפני כחו, לבל נאמין כי הוא נחלק או מרבה.